

Ewa J. Jezierska

Przekaz ustanowienia Eucharystii w Ewangelii Łukaszowej (Łk 22, 19-20)

Wrocławski Przegląd Teologiczny 5/1, 85-94

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

S. EWA J. JEZIERSKA OSU

PRZEKAZ USTANOWIENIA EUCHARYSTII W EWANGELII ŁUKASZOWEJ (ŁK 22, 19-20)

Nowy Testament podaje nam cztery przekazy ustanowienia Eucharystii: 1 Kor 11, 23-25; Mk 14, 22-24; Mt 26, 26-28; Łk 22, 19-20. Jan nie ma słów ustanowienia Eucharystii; jej rozumienie przekazuje w tekście J 6, 51n.

Przyjmuje się, że spośród wymienionych przekazów ustanowienia Eucharystii najstarszym jest 1 Kor 11, 23-25, chociaż F. Gryglewicz w swoim komentarzu do Ewangelii według św. Łukasza informuje, iż drobiazgowo badania H. Schnackenburga nad przekazem Łukaszowym wykazały, że przekaz ustanowienia Eucharystii podany przez św. Łukasza ma najbardziej archaiczny charakter wśród czterech przekazów ustanowienia¹ – byłby więc tekstem najwierniej oddającym słowa konsekuracyjne wypowiedziane przez Jezusa podczas Ostatniej Wieczerzy.

Ze względu na podobieństwo sformułowań, przekazy ustanowienia Eucharystii łączy się w dwie grupy: Marek-Mateusz (przekazy będące śladem tradycji palestyńskiej, reprezentujące schemat palestyński) i Paweł-Łukasz (reprezentujące schemat helleński). Potwierdzeniem tego zgrupowania przekazów są ślady liturgicznej stylizacji zawarte w sformułowaniach – chodzi mianowicie o szczegółowo opisane czynności Jezusa, o podobne ujęcie czynności i słów odnoszących się do chleba, o podobne ujęcie czynności i słów wymawianych nad kielichem).

Różnice między schematami (przekazami ewangelicznymi) dotyczą tylko sformułowań. Podane słowa i czynności Jezusa są, co do istoty, takie same. Teksty mają tradycję wczesną. Ich źródłem nie jest środowisko – palestyńskie czy helleńskie – źródłem ich są słowa samego Jezusa.

¹ Por. H. L a n g k a m m e r, *Passio Domini nostri Jesu Christi. Nowy Testament o mecie i śmierci Jezusa*, Wrocław 1994, s. 17-29; F. G r y g l e w i c z, *Ewangelia według św. Łukasza. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz* (PNT III, 3), Poznań-Warszawa 1974, s. 324.

1. ŁUKASZOWY OPIS USTANOWIENIA EUCHARYSTII (ŁK 22, 19-20)

Ostatnia Wieczerza, podczas której Jezus ustanowił Eucharystię, była, zdaniem szeregu egzegetów, ucztą paschalną. Ewangelisci w swoim przekazie Ostatniej Wieczerzy nie podają jednak samego jej przebiegu; całą uwagę skupiają na przekazie ustanowienia Eucharystii. Dlatego też niektórzy teologowie sądzą, iż Ostatnia Wieczerza Jezusa z uczniami była spotkaniem pożegnalnym, połączonym z posiłkiem. Jednakże pewne szczegóły spotykane w ewangelijnych przekazach, jak: przeciągnięcie się posiłku do późnej nocy, liczba uczestników, pozycja leżąca przy stole, użycie wina, odśpiewanie hymnu, łamanie chleba – wskazują na paschalny charakter Ostatniej Wieczerzy.

Łukasowski opis ustanowienia Eucharystii zachował się w dwóch wersjach: (1) pierwsza, powszechnie przyjęta, znajduje się w przeważającej ilości rękopisów greckich, niektórych rękopisach Vetus Latiny i Wulgaty; w Peszicie brak jest wierszy Łk 22, 17-18 (mówiących o kielichu). (2) Druga wersja przechowała się w kodeksie B i opuszcza w. 19b i w. 20. Tych wierszy nie mają także niektóre rękopisy przekładów łacińskich, które po w. 19a dodają w. 7 i w. 18.

Najprawdopodobniej krótsza wersja (kodeksu B) jest nieudolną próbą uzgodnienia tekstu Łukasza z pozostałymi synoptykami (uzgodnienia przez skreślenie wzmianki o kielichu). W świetle tradycji rękopiśmienniczej, powszechnie dzisiaj uznaje się autentyczność, oryginalność i samodzielność tekstu dłuższego.

Jak już wspomniano, tekst ustanowienia Eucharystii podany przez Łk, podobnie także i przez Pawła (1 Kor 11, 23-25), odnosił się do liturgii i przedstawia formę różną od przekazu Mk i Mt. W porównaniu z tekstem 1 Kor, Łukasowski opis poprzedza w. 17 mówiący o jednym kielichu; jest to nawiązanie do obrzędu paschalnego – inne obrzędy wieczerzy paschalnej zostały przez Łk pominięte. W samym opisie przygotowań do wieczerzy aż pięć razy występuje wyraz „pascha” (słowo pochodzi od hebrajskiego rzeczownika *pesach*, który znaczy „przejście”) i jeden raz „Przaśniki” (Święto Przaśników było jednym z największych świąt w Izraelu obok Święta Tygodni i Namiotów; od czasu po niewoli babilońskiej obchodzone było na pamiątkę wyjścia Izraelitów z Egiptu. Rozpocynało się 14 Nizan, lub jak chcą niektórzy egzegeci, 15 Nizan, w kwietniu i trwało siedem dni). Tylko u Łk znajduje się przytoczone zdanie Jezusa: „gorąco pragnąłem spożyć tę paschę z wami”².

² E. S z y m a n e k, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, Poznań 1990, s. 158.

Wprowadzenie w tekst opisu Łk stanowią wiersze 7-13. Łk podaje je za Mk (por. Mk 14, 12-16), uzupełniając jednak wzmiankę chronologiczną: „nadszedł dzień Przaśników” (w. 7).

Ww. 8-10 zawierają rozmowę dotyczącą przygotowania wieczerzy paschalnej (w odróżnieniu od Mk, tekst Łk podkreśla, że inicjatywa spożycia wieczerzy paschalnej pochodziła od Jezusa).

Ww. 11-12 podają polecenie Jezusa odnośnie przygotowania wieczerzy; Piotr i Jan są tymi uczniami, których Jezus wysłał do miasta. Ci dwaj Apostołowie zdają się cieszyć się większymi względami Łk, gdyż mają znaczenie w gminie jerozolimskiej (por. Dz 3, 1 nn; 8, 44 nn).

W. 13 mówi o wykonaniu polecenia danego uczniom przez Jezusa.

Ww. 14-18, poza tylko ich początkiem (który ma paralele z tekstami pozostałych Synoptyków), jest własną redakcją Łukasza. Ewangelista mówi o rozpoczęciu spożywania wieczerzy paschalnej (ww. 14-16), o pierwszym paschalnym kielichu wina (ww. 17-18). Swoim przekazem Łukasz uzasadnia porządek liturgii gminy chrześcijańskiej.

Według ww. 14-18, Jezus, podobnie jak każdy Żyd, przygotowujący się w odpowiedniej porze do wzięcia udziału w wieczerzy paschalnej, zaprowadził Apostołów do Wieczernika, aby także spożyli razem z Nim wieczerzę paschalną. Tę porę zgromadzenia się wraz z uczniami Łk nazywa „godziną” („gdy nadeszła godzina”). „Godzina” to czas wyznaczony przez Boga, czas kiedy miała rozpocząć się Męka Jezusa i tym samym odkupienie ludzi.

W. 14 – „Zajął miejsce za stołem”. Branie udziału we wspólnej wieczerzy, „zajęcie miejsca za stołem”, stwarzało więzy braterskie między uczestnikami. Wspólnie spożywający wieczerzę paschalną jednoczyli się i tworzyli jedną rodzinę³. Takie więzy braterskie nawiązały się przez samo uczestnictwo w Ostatniej Wieczerzy między Jezusem i Apostołami.

W. 15 – „Gorąco pragnąłem spożyć tę paschę z wami”. Jezus mówił o gorącym pragnieniu spożycia wieczerzy paschalnej z Apostołami zanim zacznie się Jego Męka. Jezus zapowiedział tu swoją śmierć, ale powiedział także zaraz (w. 16) o tym, że będzie żył po śmierci: „nie będę już jej spożywał, aż się spełni w Królestwie Bożym” (w. 16). Jezus nawiązał, mówiąc o Królestwie Bożym, do współczesnych mu wyobrażeń Królestwa: Żydzi przedstawiali je sobie jako ucztę. Podobnie i słowa Jezusa odnoszące się do kielicha (w. 17): „od tej chwili nie będę pił z owocu winnego szczepu, aż przyjdzie Królestwo Boże”, do tych wyobrażeń nawiązują. Samo zdanie „gorąco pragnąłem spożyć tę paschę z wami, zanim będę cierpiał” jest

³ J. Drozd zauważa, że spożywanie tego samego pokarmu oznaczało uczestnictwo w jego sile; wspólna uczta – wspólny los. Por. J. D r o z d, *Ostatnia Wieczerza nową Paschą* (Attende Lectioni, 4), Katowice 1977, s. 166.

wyrazem pragnienia Jezusa, by być razem z Apostołami przy spożywaniu paschy (baranka wielkanocnego); jest także, można powiedzieć, wyrazem tęsknoty człowieka zjednoczonego z Bogiem za pełnym oglądaniem Bożego oblicza razem z tymi, którzy są uczestnikami Jego posłannictwa.

Słowa w. 16 i w. 17 Łukasz ustawił w tekście paralelnie do słów konsekracji chleba i wina. Słowa te stanowią, jak i słowa konsekracji, wypowiedź dwuczęściową. W drugiej części tekstu (w. 17) mowa jest o winie, podobnie jak to będzie w słowach konsekracji, natomiast w pierwszej części (w. 16) Ewangelista mówi o spożywaniu „paschy” nie mówi o chlebie; wiadomo jednak, że podczas wieczerzy paschalnej łamano chleb i był on jej nieodzownym elementem. Królestwem Bożym, o którym jest mowa w ww. 16-17 i które ma nadejść, w którym wypełni się „pascha”, jest Kościół. Taką treść wywnioskować można ze słowa *plerothe* (= „spełni się”): „aż się wszystko spełni”. W osobie Jezusa, za Jego życia, a potem w Kościele spełnią się przepowiednie Starego Testamentu⁴.

Nadto zauważyć trzeba, że: (1) Słowa Jezusa z w. 16 przeciwstawiają Paschę, a co za tym idzie, Stary Testament – Eucharystii i Nowemu Testamentowi. Zamiast starotestamentowej Paschy Jezus dał Apostołom Eucharystię, nowy pokarm. Od tej chwili, dzięki temu darowi Jezusa, dzięki temu nowemu pokarmowi, zaczął żyć nowy Lud Boży – Kościół. (2) Jezus, rozpoczynając wieczerzę (w. 17) powiedział, że nie będzie pił „z owocu winnego szczepu”. Zatem możemy wnioskować, że Jezus podawał Apostołom pokarm, ale sam nie jadł. Jezus powiedział: „gorąco pragnąłem”. Zdanie to wyraża niespełnione pragnienie. Podobnie zdanie: „weźcie i podzielcie między siebie” trzeba rozumieć także w tym sensie, iż Jezus sam wina nie pił. W tekście greckim występują nadto i inne zwroty wskazujące na to, iż Jezus nie spożywał wieczerzy (są to m.in. podwójne negacje odnoszące się do tej samej paschy, która się właśnie rozpoczyna – w. 15 i w. 16, i do tego wina, które ma być wypite – w. 18).

Powodem postępowania Jezusa, Jego powstrzymywania się od spożywania posiłku podczas Ostatniej Wieczerzy było to, że Jezus miał wydać ciało i przelać swoją krew – miał oddać życie za ludzi. Ta czynność miała być spełniona w sposób symboliczny, ale realnie, podczas Ostatniej Wieczerzy. Była to czynność kapłańska. Wiadomo, że przepisy żydowskie zabraniały kapłanom picia wina przed spełnieniem ich funkcji kapłańskich (por. Kpł 10, 9; Lb 6, 3; Ez 44, 21). Jezus zastosował się więc do obowiązujących kapłanów przepisów i nie tylko nie pił wina, ale i nie jadł pokarmów, które na Ostatniej Wieczerzy spożywali Jego uczniowie⁵.

⁴ Gryglewicz, *Ewangelia według św. Łukasza*, s. 322-323.

⁵ Tamże, s. 323.

Wiersze 19-20 są słowami konsekracji. Opisują one to, co Jezus czynił z chlebem (w. 19a), i podają słowa konsekracyjne nad chlebem (w. 19b), a potem wspominają o kielichu (w. 20a) i przytaczają słowa konsekracyjne nad kielichem (w. 20b), tj. winem w kielichu.

Łukaszczy tekst ustanowienia Eucharystii przytacza tekst słów konsekracyjnych znany w tradycji antiocheńskiej z pewnymi drobnymi poprawkami stylistycznymi. Jest to tekst podobny do przekazanego przez św. Pawła w liście do Koryntian (1 Kor), wysłanym z Efezu. Jakie są wspólne cechy opisów, a co je różni?

Teksty Łukasza i Pawła (1) umiejscawiają ustanowienie Eucharystii po wieczerzy Jezusa z uczniami; (2) podkreślają, że uczniowie mają ponawiać Eucharystię na pamiątkę (anamneza) Jezusa, na pamiątkę Jego czynu; (3) teksty zawierają zwrot „za was”: Ciało Chrystusa „za was będzie wydane”, Krew Jezusa „za was” (za uczniów) będzie wylana. Teksty podkreślają więc zadośćuczynny charakter czynu Jezusa⁶.

Zestawienie tekstów Łukasza i Pawła pokazuje ich elementy wspólne, a także pewne rozbieżności:

1 Kor 11, 23-25

Pan Jezus tej nocy,
kiedy został wydany
wziął chleb
i odmówiwszy modlitwę dziękczynną
połamał go i rzekł:
„To jest Ciało moje,
za was wydane.
Czyńcie to na moją pamiątkę”.
Podobnie po wieczerzy
(wziął) kielich i powiedział:
„Ten kielich jest Nowym Przymierzem
we Krwi mojej.

Ile razy będziecie z niego pić,
czyńcie to na moją pamiątkę”.

Łk 22, 19-20

kiedy wziął chleb
i dzięki czynił
połamał go i podał im mówiąc:
„To jest Ciało moje,
które za was będzie wydane.
To czyńcie na moją pamiątkę”.
Tak samo po wieczerzy
(wziął) kielich, mówiąc:
„Ten kielich, to Nowe Przymierze
w mojej Krwi,
która za was będzie wylana”.

⁶ Por. A. Jankowski, K. Romaniuk, L. Stachowiak, *Praktyczny komentarz do Nowego Testamentu*, Poznań–Warszawa 1975, s. 343. A. Jankowski zwraca uwagę na terminy z zakresu słownictwa ofiar: „ciało wydane”, „krew wylana” – por. A. Jankowski, *Eucharystia jako „Nasza Pascha” (1 Kor 5, 7) w teologii biblijnej Nowego Testamentu*, RBL 28 (1975) 89-100.

Jak można zauważyć, elementy wspólne obu przekazów to takie same zdania: „wziął chleb”, „połamał go”; w słowach konsekracji zwrot „za was wydane”; nakaz czynienia „na pamiątkę”; okolicznik „po wieczerzy” z dodanym określeniem „podobnie”; zdanie „wziął kielich” z dodanym zwrotem „tak samo” (co znaczy, że obie czynności konsekracji chleba i wina wykonane zostały po wieczerzy); określenie „Nowe Przymierze we Krwi mojej”.

To co różni oba teksty (Łukasza i Pawła) to miejsce umieszczenia w tekście polecenia „czyńcie na moją pamiątkę”, polecenia powtarzania gestu Jezusa⁷. Paweł kończy tymi słowami przekaz tekstu ustanowienia Eucharystii, Łukasz przytacza je po konsekracji chleba. Trzeba jednak zauważyć, że Łukaszowy zwrot „tak samo”, rozpoczynający konsekrację wina, obejmuje poleceniem powtarzania także czynność związaną z konsekracją wina.

Przekaz Łk składa się (podobnie jak Pawłowy) w dwóch części. Pierwsza dotyczy konsekracji chleba, druga konsekracji wina. Słowa konsekracyjne następują jedno po drugim, jak to czyniono podczas nabożeństwa liturgicznego. Jak wynika z tekstu (ww. 19-20), podczas Ostatniej Wieczerzy słowa konsekracji chleba i konsekracji wina były oddzielone od siebie. Część odnoszącą się do chleba Jezus wypowiedział prawdopodobnie na początku spotkania, przed właściwą wieczerzą, przy błogosławieniu chleba. Część drugą, dotyczącą konsekracji wina w kielichu, wypowiedział Jezus po wieczerzy (w. 20a), ale przed drugą częścią Hallelu, zamiast trzeciego kielicha⁸.

W. 19b – „To jest Ciało moje”. Czasownik „jest” w tym zdaniu użyty potwierdza, tak się powszechnie sądzi, że w chwili konsekracji nastąpiła realna przemiana chleba w Ciało Pana. Jednakże grecki tekst w. 19b tego czasownika nie ma. Zaznaczyć w tym miejscu trzeba, że użycie czasownika „jest” w języku greckim nie jest jednoznaczne. Obok zdań, tekstów, w których wyraża on rzeczywistość, są także i takie, w których czasownik ten wyraża tylko porównanie. Występowanie zatem czasownika „jest” nie może być wystarczającym dowodem na to, że Pan Jezus podczas konsekracji mówił o rzeczywistej przemianie chleba i wina w Ciało i Krew swoją. Natomiast dowodem są wypowiedzi Apostołów: św. Jana (6,51-58), Pawła (1 Kor

⁷ Polecenie zawiera zaimek „to” (czyńcie), który wskazuje na Eucharystię; ją należy powtarzać, uobecniać (anamneza). Por. D r o z d, *Ostatnia Wieczerza*, s. 164.

⁸ Tak sądzi L. M y c i e l s k i, *Modlitwy Ostatniej Wieczerzy i ich wpływ na powstanie modlitw eucharystycznych Kościoła*, RBL 21 (1968) 245-351; tak też F. G r y g l e w i c z, dz. cyt., s. 324; podobnie J. S z l a g a, *Biblijne przekazy o Eucharystii*, w: *W blasku Eucharystii* (praca zbiorowa pod redakcją I. Deca), Wrocław 1996, s. 146.

6, 16-17; 10, 16, 11, 28-32), z których wynika, że byli oni przekonani o realnym znaczeniu słów konsekuracyjnych Jezusa; to zaś pozwala mówić, że takie znaczenie było przyjęte i uznawane w kościołach Efezu, Koryntu, Antiochii podczas podróży do nich czy podczas pobytu w tych kościołach Apostołów, to pozwala mieć przekonanie, że tak rozumiano słowa konsekracji wcześniej w pierwszych gminach chrześcijańskich, i że takie rozumienie słów konsekuracyjnych pochodzi od Jezusa.

2. ŁUKASZOWE ROZUMIENIE EUCHARYSTII

Analizując Łukaszczy przekazy o ustanowieniu Eucharystii można stwierdzić, że dla Łk słowa konsekuracyjne Jezusa są: (1) prorocstwem, (2) łączą Eucharystię z Męką Jezusa, (3) przedstawiają Eucharystię jako ofiarę zadośćuczynną „za innych”, (4) przedstawiają Eucharystię jako Nowe Przymierze.

a) Słowa konsekuracyjne Jezusa prorocstwem o Jego śmierci

W w. 19a słyszymy: „...wziął chleb, połamał go i rzekł...”. Te słowa wskazują na to, że wypowiedź Jezusa, obok treści eucharystycznych, jest w kontekście Jego czynów również prorocstwem. Jezus bowiem wziął chleb, połamał go i rzekł: „To jest Ciało moje”, tzn. Jego czynność była przepowiednią, że z Jego Ciałem (tj. z Nim) stanie się to, co z chlebem w Jego rękach. Słowa Jezusa były więc przepowiednią Jego męki i śmierci. Podobnie mówił Jezus o kielichu (w. 20b); prorokował o wylaniu swojej krwi. Powtórzenie podobnych słów przepowiadających podobną treść wzmacnia przepowiednię; w tekście więc Łukaszczy powtórzenie podobnych słów wzmocniło treść, która była zapowiedzią męki i śmierci Jezusa.

W w. 19b występuje nadto czasownik „wydać się” („to jest Ciało moje, które się za was wyda”). Semickie języki nie znają zastosowania wyrażenia tu zachodzącego, tzn. nie znają określenia „wydać się” na oznaczenie śmierci. (Czasownik „wydać się”, „być wydanym” jest Pawłowym wyrażeniem, znanym z jego listów). Tę treść wiersza 19b wydobywa się przez łączenie ww. 19b i 20b. Łukaszczy przekazy ma bowiem układ zbliżony do stosowanego w utworach literackich jego czasu: dwie części, równolegle ułożone, tworzą jedną całość. Żadna część osobno, a przede wszystkim część pierwsza bez drugiej, nie jest zrozumiała. Zatem w. 19b, mówiący o wydaniu ciała, może być zrozumiały dopiero po interpretacji w. 20b, który mówi o przelaniu krwi.

W świetle znanego prorocstwa o Słudze Jahwe (Iz 53), wyrażenie o „przelaniu krwi za wielu (za odpuszczenie grzechów)” przepowiada śmierć Jezusa,

rozumianą jako ofiarę za ludzkie grzechy. Pierwszy zatem człon tekstu ustanowienia Eucharystii, podobnie jak i drugi, dotyczy śmierci Jezusa i rozumie ją jako ofiarę za grzechy innych. Słyszymy bowiem: „Ciało..., które się za was wyda”. Rzeczownik „ciało” (występujący w w. 19) nie może określać całego człowieka, bo za moment mowa będzie o krwi (w. 20). W ww. 19-20 mamy więc paralelne zestawienie dwóch elementów, które składają się na człowieka: ciało i krew (*soma, haima*). Takie zestawienie tych właśnie rzeczowników *soma* i *haima* występuje tylko jeden raz w LXX, w Kpł 16, 19, gdzie mowa jest o przebłagalnej ofierze za popełniony grzech⁹. Te słowa z Księgi Kapłańskiej List do Hebrajczyków odniósł do Jezusa, kiedy stwierdził, że Jezus złożył z siebie ofiarę przebłagalną i „cierpiał poza miastem”, bowiem krwią swoją pragnął uświęcić lud (Hbr 13, 11-12). Możemy zatem twierdzić, że interpretacja słów Kpł przez pierwotny Kościół potwierdzała rozumienie słów konsekracji jako stwierdzających śmierć Jezusa, która była ofiarą przebłagalną za ludzkie grzechy¹⁰. Zaznaczyć jednak trzeba, że słów o „wylaniu krwi na przebłaganie za ludzkie grzechy” tekst Łukasza nie posiada.

b) Jedność Eucharystii z męką Jezusa

Analizując tekst przekazu ustanowienia Eucharystii przez Łk zauważyć można, że użyte czasowniki (w tekście greckim), te, które mówią o śmierci ofiarniczej Jezusa, użyte są w imiesłowie czasu teraźniejszego. W języku hebrajskim imiesłów jest formą czasownika, która nie wyraża żadnego czasu, czas należy określić na podstawie kontekstu słownego. Często Hebrajczyk używał imiesłowu czasu teraźniejszego na określenie czasu przyszłego. W języku greckim natomiast, imiesłów czasu teraźniejszego odnosi się do czynności wykonywanej, ale może oznaczać także czynność, która w niedługim czasie będzie wykonana.

Tę właściwość imiesłowu Jezus zdaje się wykorzystywać w wypowiedziach słowach, odnosząc wydanie ciała i wylanie krwi zarówno do Eucharystii, którą właśnie rozdzielał, jak i do męki, o której właśnie mówił. Dlatego, w ujęciu Łk, Eucharystia sprawowana podczas Ostatniej Wieczerzy nie tylko zapowiadała mękę i zadośćuczynną śmierć Jezusa, ale stanowiła z nią nierozdzieloną jedność¹¹.

⁹ Por. S. Ł a c h, *Księga Kapłańska. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz – Ekskursy* (PST II, 1), Poznań-Warszawa 1970, s. 213-214.

¹⁰ Por. S z y m a n e k, *Wykład Pisma Świętego*, s. 159; G r y g l e w i c z, *Ewangelia według św. Łukasza*, s. 326.

¹¹ G r y g l e w i c z, *Ewangelia według św. Łukasza*, s. 326.

c) Eucharystia – ofiara „za was” (za innych)

Zdania „Ciało ..., które się za was wyda”, „kielich ... za was przelany”, zawierają określenie „za was”. Wskazuje ono na to, że Jezus składa Bogu swoje życie w ofierze zastępczej za drugich po to, by grzechy ich były im odpuszczone.

Zwrot *hyper hymon* jest określeniem występującym w formułach Pawłowych i Łukaszowych; ma sens „za was”, jak i „dla was”. Określenie to związane jest ze światem, z kulturą hellenistyczną. Semickie bowiem wyrażenie „za wielu” mogło sugerować treść: „nie za (dla) wszystkich”. W odniesieniu do męki Jezusa mogłoby zatem oznaczać, że nie wszyscy zostali odkupieni krwią Jego. Wydaje się, że w Antiochii zwrot „za wielu” zastąpiony został wyrażeniem „za was”, co uwydatniło fakt, iż za każdego z uczestników sprawowanej chrześcijańskiej liturgii eucharystycznej krew Jezusa zostaje przelana¹². W słowach „za was” trzeba dopatrywać się uniwersalizmu ofiary Jezusa.

I to powtarza się na ołtarzu podczas każdego sprawowania Eucharystii. Każda Eucharystia jest zadośćuczynną ofiarą Jezusa złożoną przez Niego za wszystkich ludzi.

d) Eucharystia – Nowym Przymierzem

W. 20b podaje słowa: „ten kielich ... to nowe przymierze we krwi mojej”. Łk mówi tu o kielichu zamiast o tym, co mieści się w kielichu, tj. o winie. Taki sposób mówienia to metonimia.

W przytoczonym zdaniu Ewangelista nie tyle zwraca uwagę (jak Mk czy Mt) na krew przemienioną z wina, ile na przymierze, które zostanie już niedługo zawarte. To przymierze zawarte będzie „we krwi”, tzn. przez wylanie krwi, a zatem przez śmierć Tego, który przeznaczony jest na ofiarę.

Podobnie zawarte zostało przymierze między Bogiem a narodem wybranym na Synaju. Przymierze teraz zawierane, teraz – to znaczy podczas konsekracji kielicha, wiąże się z Jezusem, ponieważ On sam mówi o krwi „przelanej”, więcej o „mojej krwi”. Te określenia wskazują, że Jezus mówił o prawdziwej swojej krwi. Przekazany przez Łk tekst przeciwstawia nad to „tę” (Jezusową) krew – „tamtej”, przelanej na Synaju dla zawarcia przymierza Boga z ludem wybranym. Tym samym Łukaszowy tekst (w. 20) wskazuje na inność, nowość zawieranego teraz (podczas konsekracji) przymierza¹³.

¹² Por. G. B o u m a n n, H. H a a g, *Abendmahl*, w: *Bibel Lexikon*, s. 6; S z y m a n e k, *Wykład Pisma Świętego*, s. 159.

¹³ Por. A. J a n k o w s k i, *Biblija teologia przymierza* (Attende Lectioni, 11), Katowice 1985,

Eucharystia, będąc Nowym Przymierzem, jest więc wypełnieniem zapowiedzi proroków o nowym przymierzu, jakie Jahwe zawarł ze swoim ludem (Jr 31, 31-34)¹⁴. Eucharystia więc tworzy nowy Lud Boży – tworzy Kościół.

PODSUMOWANIE

Podsumowując powyższe wywody można powiedzieć, że Łukaszcza relacja ustanowienia Eucharystii (22, 19-20) nosi wyraźne cechy redakcyjne Ewangelisty. Łukasz pokazuje, że: (1) Eucharystia jest rzeczywistą przemianą chleba i wina w Ciało i Krew Jezusa, dokonująca się w momencie konsekracji; (2) Eucharystia jest uobecnianą śmiercią Jezusa, ofiarą przebłagalną złożoną Bogu za grzechu wszystkich ludzi; (3) Eucharystia złączona jest nierozdzielnie z męką Jezusa na krzyżu; (4) w Eucharystii zostaje zawarte na nowo, w nowy (inny) sposób przymierze z Bogiem. Zatem Eucharystia jest Nowym Przymierzem Boga z ludźmi. Owocem tego Przymierza jest nowy Lud Boży czyli Kościół.

s. 104-105; T. Hergesel, *Eucharystia – Chrystus za nas i dla nas*, w: *Eucharystia* (praca zbior. pod red. J. Kruciny), Wrocław 1987, s. 154; Gryglewicz, *Ewangelia według św. Łukasza*, s. 326-327; Szymonek, *Wykład Pisma Świętego*, s. 159-160, Słaga, *Biblijne przekazy o Eucharystii*, s. 150-151.

¹⁴ Por. Drod, *Ostatnia Wieczerza*, s. 164-165.